

УДК 336.732 (477)

JEL Classification Code: H81, Q13

О. Добровольська

O. Dobrovolska

ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕХАНІЗМІВ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ КООПЕРАТИВНИХ ЗАСАД ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ

INTRODUCTION OF NEW MECHANISMS FOR AGRICULTURAL PRODUCERS LOANS UNDER THE FORMATION OF COOPERATIVE BASES OF MARKET INFRASTRUCTURE

Дослідження, проведені в статті, спонукають до ширшого висвітлення актуальних питань розвитку сільськогосподарської виробничої кооперації як однієї з важливих правових форм організації аграрного виробництва. Визначено, що розвиток кооперативного руху є важливою складовою аграрних перетворень на селі, дає можливість максимально врахувати і задовольнити інтереси кожного з учасників кооперації.

Розглянуто недоліки нормативно-правового забезпечення щодо використання можливостей інституту іпотеки. Запропоновано принципову схему формування ринку сільськогосподарських земель. Проаналізовано участь міжнародних фінансово-кредитних інститутів у фінансуванні сільськогосподарських товаровиробників та діяльність кредитних спілок у сфері мікрокредитування.

Іпотека є необхідною інфраструктурною ланкою в системі організації та функціонування аграрного сектора економіки, вирішальний вплив на яку здійснює нормативно-правове підґрунтя земель реформування. Важливу роль у кредитуванні сільгоспвиробників мають кредитні спілки, завдяки яким спрощується процент одержання кредиту, особливо щодо кредитного забезпечення у вигляді застави, зменшуються трансакційні витрати та ставка кредиту.

Запропоновано, що для розвитку системи кредитування сільськогосподарських товаровиробників під заставу землі та іншої нерухомості в Україні необхідно створити спеціалізовану фінансову установу Державний земельний (іпотечний) банк, якому має належати монопольне право на здійснення трансакцій із землями сільськогосподарського призначення, що вилучаються у випадку неповернення кредиту, наданого позичальнику під заставу землі.

Доведено, що проблеми з кредитуванням сільгоспвиробників в Україні вимагають пошуку альтернативних джерел фінансування. Особливо актуальним стає розвиток кредитних спілок, головною метою яких є поліпшення соціально-економічного стану людей, що об'єднуються для спільного вирішення проблем. Для цього кредитні спілки виконують дві головні функції – забезпечення регулярних заощаджень людей та надання позичок своїм членам за відносно низькими процентними ставками.

Ключові слова: сільськогосподарська виробнича кооперація, кооперативний рух, інститут іпотеки, кредитні спілки, фінансування, мікрокредитування.

Актуальність проблеми. Формування аграрного ринку та системи інформаційного забезпечення визначено в Україні одним із стратегічних напрямів державної аграрної політики. Розвиток цього ринку мав би гарантувати надійне ресурсне забезпечення виробництва і реалізації продукції та продовольства, сприяти розвитку підприємництва в аграрному секторі, виявляти й усувати суперечності між сільськогосподарським виробництвом, переробкою, харчовою промисловістю, торгівлею і споживачами. Проте сучасний аграрний ринок все ще перебуває на стадії становлення і не забезпечує виконання своїх основних функцій.

Однією з важливих умов функціонування ринку є наявність добре розвинутої інфраструктури. Від того, наскільки вона розвинута, в кінцевому підсумку залежить ефективність функціонування ринкової економіки. За рівнем розвитку ринкової інфраструктури можна судити й про ступінь розвитку ринку, ринкових відносин у країні. В цілому ж економічна і соціальна ефективність ринкового середовища в аграрній сфері багато в чому залежить від рівня та якості проходження кооперативних процесів.

Президія УААН відзначає, що розвиток кооперативного руху є важливою складовою аграрних перетворень на селі, дає можливість максимально врахувати і задовольнити інтереси кожного з учасників кооперації.

Кооперативні організації є важливою складовою ринкових систем більшості країн світу, тоді як актуальність їх розвитку в Україні недооцінюється, а проблеми, пов'язані з розробленням шляхів розвитку кредитної кооперації, є вельми важливим і потребують невідкладного розв'язання. Крім того, надзвичайне значення має усвідомлення необхідності відродження і збереження унікальності соціально-економічної природи кооперативних організацій та запобігання переродженню їх у псевдокооперативні форми під час трансформаційних процесів, що відбуваються в кооперативному секторі світової економіки в умовах глобалізації.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Розв'язанню проблем формування ринкової інфраструктури присвячені наукові праці В. Бойка, В. Войтинського, Д. Кирача, Ю. Коваленка, М. Лобаса, М. Маліка, Е. Райлина, П. Саблука, О. Шпичака та інших вчених. В основу їх досліджень покладено питання визначення основних елементів інфраструктури й окремі положення механізму їх функціонування. Проте проблема формування повноцінної інфраструктури аграрного ринку потребує подальшого вивчення і відповідно ставить перед науковцями нові завдання.

Надзвичайне значення має усвідомлення необхідності відродження і збереження унікальності соціально-економічної природи кооперативних організацій та запобігання переродженню їх у псевдокооперативні форми під час трансформаційних процесів, що відбуваються в кооперативному секторі світової економіки в умовах глобалізації.

Окремі аспекти зазначених проблем почасти досліджували А. Аззі, М. Аліман, Д. Бартон, В. Зіновчук, Г. Климко, О. Кристальний, О. Карасик, Я. Макферсон, М. Малик, А. Морозов, А. Кредисов, П. Саблук, В. Гончаренко, група спеціалістів європейського проекту TACIS з розвитку кооперацій та деякі інші вітчизняні й зарубіжні вчені. Однак формування ефективного кооперативного сектора у фінансово-кредитній системі України лишилося недослідженим сучасною економічною наукою.

Формулювання цілей статті. Мета нашої роботи – дослідження методологічно-концептуальних основ розвитку кооперативного руху, зокрема кредитних спілок в Україні, оскільки деякі аспекти цієї проблематики висвітлювалися раніше в іншій площині, а також запровадження нових механізмів кредитування сільськогосподарських товаровиробників в умовах формування кооперативних засад інфраструктури ринку

Викладення основного матеріалу дослідження. В умовах конкуренції, диспаритету цін на продукцію сільського господарства й промислової продукцію, яка споживається сільським господарством, браку кредитних ресурсів, нерозвиненості інфраструктури, нестачі кваліфікованих кадрів індивідуальному сільгоспвиробникові надзвичайно важко керувати своїм підприємством. Тому індивідуальні ферми в усіх країнах об'єднуються в кооперативи. Останні є одним із оптимальних варіантів поєднання приватної власності окремих сільськогосподарських виробництв із колективними (асоційованими) формами господарювання в сучасних умовах. Кооперація дає можливість аграрним підприємствам здійснити нагляд за своєю продукцією від її виробництва до реалізації, контролювати ситуацію на ринку, уникати впливу посередницьких комерційних структур, які диктують їм умови щодо цільової політики на ринку матеріально-технічних засобів, забезпечувати стабільну прибутковість своїм клієнтам-власникам, розподіляти пайові виплати між членами кооперативу пропорційно обсягу виконаної роботи та поділяти ризики на всіх учасників. Кооперативний рух повинен відновити міжгалузеві відносини між підприємствами на засадах взаємної вигоди і створити ефективний механізм відтворення аграрного виробництва в цілому.

Нині така структура як фермерський кооператив у своїй діяльності може ставити цілі різної складності, наприклад, закупівля товарно-матеріальних ресурсів, розширення ринкових каналів реалізації власної продукції, її експорт, купівля переробних підприємств тощо.

Кількість обслуговуючих кооперативів у Дніпропетровській області становить 56, з них у сільській місцевості – 32. Зазначені підприємницькі структури відіграють важливу роль у справі створення надійного ресурсного забезпечення виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, посилення впливу сільськогосподарських товаровиробників на формування цін. Із загальної кількості кооперативів: переробних – 8, заготівельно-збутових – 10, сервісних – 3, багатофункціональних – 35. Кращий досвід у цьому напрямі напрацьовано в Новомосковському, Магдалинівському та Покровському районах. Так, багатофункціональний кооператив «Добробут Андріївки» Покровського району, який має у своєму складі 14 фермерських господарств, активно працює у напрямі розширення ринків збуту, реалізує сільськогосподарську продукцію в межах держави і за кордон.

Вже через два місяці після створення (у грудні 2010 р.) ними було укладено контракти на поставку мінеральних добрив і засобів захисту рослин від членів кооперативу. Партія добрив становила 200 т,

засобів захисту рослин – 2 т. При цьому різниця в ціні на добрива становила 55 грн./т, на засоби захисту рослин – 33 грн./т, що в підсумку дало змогу зекономити понад 11 тис. грн.

Подальша робота кооперативу була орієнтована в маркетинговому напрямі на пошук найефективніших каналів збуту продукції. Було проведено аналіз ринку зерна, соняшнику, овочів. Наприклад, за рахунок формування єдиної партії соняшнику 8 тис. т одержано додатково 10 тис. грн. Але особливо відчутною була перевага кооперативу на ринку овочевої продукції. Так, у 2013 р. на цьому ринку відчувався дефіцит томатів. При цьому підприємства переробної промисловості, користуючись монопольним правом, тобто працюючи з кожним фермером окремо, намагалися закупити необхідну партію томатів за якомога нижчими цінами. Фермерський кооператив «Південний Союз» вирішив діяти за принципом аукціону. Розрахувавши планові обсяги виробництва, він зробив об'яву про продаж партії томатів у 2 тис. т, зазначивши, що контракт буде підписано з переробником, який запропонує найвищу ціну. В результаті контракт було укладено з переробним підприємством сусідньої області. Кооператив одержав нового партнера, який раніше був недосяжним через роздрібнені партії томатів, що пропонувалися фермерськими господарствами окремо.

З 2004 р. розпочав свою діяльність сільськогосподарський обслуговуючий кооператив «Овочі Покровщини» у Покровському районі. До його складу входять 17 підприємств із загальною площею 3200 га, з яких 800 га – під овочевими культурами, що вирощують за інтенсивними технологіями.

Динаміка показників економічної ефективності роботи сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів Дніпропетровської області представлена в табл. 1.

Аналіз даних табл. 1 свідчить про те, що у зв'язку зі зменшенням чисельності сільського населення за досліджуваний період майже на 43 тис. осіб приріст створених обслуговуючих кооперативів становив 12 установ. Також щорічно відбувався приріст за всіма виробничими показниками працюючих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів Дніпропетровської області.

Для подальшого розвитку кооперацій на селі в області велику увагу приділяють проведенню навчальних семінарів, які охоплюють необхідні напрями актуальних питань щодо забезпечення сільськогосподарських товаровиробників фінансовими ресурсами, за участю фахівців кредитних спілок, банків, навчальних закладів.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновки, що існуюча в країні нормативно-правова база всіляко сприяє формуванню та функціонуванню інфраструктури аграрного ринку. Кооперативи відіграють важливу роль у створенні надійного ресурсного забезпечення виробництва і реалізації продукції, посиленні впливу сільськогосподарських товаровиробників на формування цін на ринку. Побудова міжгалузевих відносин на основі інтеграційних процесів за допомогою кооперації дасть змогу захистити внутрішній ринок від впливу датованої сільгосппродукції іноземного виробництва і відстоювати позиції вітчизняного виробника.

Важливою умовою забезпечення стабільності аграрного ринку має стати активне застосування механізмів його державного регулювання, суть яких полягає в забезпеченні балансування кількісних і якісних параметрів попиту та пропозиції, їх урівноваження до рівня оптимального співвідношення. Використання системи балансового методу регулювання аграрного ринку дає змогу виявити тенденції розвитку окремих сегментів ринку, ризики в продовольчому забезпеченні населення та своєчасно впроваджувати ефективні механізми регуляторного впливу держави.

Для розвитку кооперативних процесів держава повинна створити необхідні умови. Насамперед, це стосується удосконалення нормативно-правової бази, системи пільгового кредитування, а також розробки програм проведення навчальних семінарів для сільськогосподарських товаровиробників.

Посилення ролі кредитних відносин як засобу стимулювання розвитку виробництва проявляється в різних аспектах. Кредит є важливою складовою діяльності підприємств, обов'язковою умовою розширеного відтворення, надійним інструментом стимулювання виробництва. Проте доступність сільськогосподарських виробників до кредитування обмежена через ряд вагомих перешкод. Для вирішення цієї проблеми перед вченими та сільськогосподарськими виробниками постає ряд питань щодо пошуку нових напрямів формування кредитних відносин. Одним із таких напрямів є організація ринку землі. Для цього необхідно сформулювати систему з кількісно і якісно розвиненою інфраструктурою та відповідною правовою базою.

Нормативно-правові акти, представлені Земельним кодексом України, Законами України «Про іпотеку», «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати», мають певні недоліки, які не дають змоги сформулювати правове поле для повноцінного застосування іпотеки як інституту забезпечення виконання зобов'язань за кредитними договорами. Так,

згідно з положенням Земельного кодексу України використання земель сільськогосподарського призначення як предмета іпотеки до теперішнього часу обмежене [3, с. 20].

Таблиця 1

Динаміка показників економічної ефективності роботи сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів Дніпропетровської області

Показник	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. до 2011 р., +, -
Кількість сільських населених пунктів, шт.	658	658	658	658	358	-
Чисельність сільського населення, тис. осіб	488,3	463,1	457,3	451,8	445,5	-42,8
Завдання, шт.	144	144	144	144	144	-
Фактично створено обслуговуючих кооперативів	32	43	44	44	44	+12
Кількість засновників, осіб	104	174	178	257	257	+153
Виконання завдання, %	22	30	31	31	31	+9
Припадає на 1 район, %	1,8	2,3	2,4	2,4	2,4	+0,6
Наявність с.-г. техніки – всього, шт.	246	306	375	386	392	+146
з них: комбайни	10	11	11	11	11	+1
трактори	98	142	158	164	170	+72
у т. ч. припадає на один кооператив	3	3,3	3,6	3,6	3,8	+0,8
автомобілі	138	153	206	211	221	+83
у т. ч. припадає на один кооператив	4,3	4,5	4,7	4,8	5,0	+0,7
Обсяг наданих послуг: обробіток ґрунту, га	245	284	309	345	379	+134
Ремонт сільгосптехніки, тис. грн.	128,4	137,0	142,0	151,3	164,0	+35,6
Реалізація продукції, тис. т.: пшениця	5,3	5,2	2,3	7,8	9,1	+3,8
насіння соняшнику	2,2	2,6	3,0	3,5	4,2	+2,0
овочі	9,6	8,0	5,2	4,8	6,7	-2,9
баштанні культури	3,6	4,0	3,1	5,2	4,8	+1,2
Середня реалізаційна ціна за тону, грн.:						
пшениця	371	312	761	470	440	+69
насіння соняшнику	794	851	865	1123	950	+156
овочі	304	325	415	355	450	+146
баштанні культури	128	105	88	123	450	+322
Вартість наданих послуг – усього, тис. грн.	1066,8	1111,2	2294,6	3675,4	4903,8	+3837,0

Відсутність організованого ринку та зазначені перешкоди не дають можливості використовувати землю як предмет іпотеки для придбання сільськогосподарської техніки, племінної худоби, елітного насіння, посадкового матеріалу, брати значні суми кредиту, особливо довгострокового.

Цей напрям кредитування сільгоспвиробників у багатьох країнах світу досить розвинений, що дає можливість робити заставу для отримання кредитів. Наприклад, у системі сільськогосподарського кредитування Великобританії функціонує Сільськогосподарська іпотечна корпорація, яка здійснює в основному довгострокове іпотечне кредитування (від 5 до 40 років) фермерів Великобританії. Відсо-

ткові ставки на кредитні ресурси базуються на обліковій ставці центрального банку Великобританії, що значною мірою залежить від попиту на позиковий капітал [6, с. 50].

Для розвитку системи кредитування сільськогосподарських товаровиробників під заставу землі та іншої нерухомості в Україні необхідно створити спеціалізовану фінансову установу Державний земельний (іпотечний) банк, якому має належати монопольне право на здійснення трансакцій із землями сільськогосподарського призначення, що вилучаються у випадку неповернення кредиту, наданого позичальнику під заставу землі [2, с. 98; 7, с. 14]. Для забезпечення довгострокових кредитних зобов'язань можна використовувати також цінні папери (векселі, облігації), ряд ознак яких порівняно із землею робить їх більш придатними для кредитних установ. Проте, як показує досвід, більш надійним захистом забезпечення кредитних зобов'язань все-таки залишається земля [8, с. 18].

Однією з форм нового механізму кредитування є участь міжнародних фінансово-кредитних інститутів у фінансуванні сільгоспвиробників. Програму мікрокредитування сільськогосподарських товаровиробників в Україні (UMLP) проводить Європейський банк реконструкції та розвитку і Німецько-український фонд (GUF). Мета цієї програми полягає у сприянні розвитку малих підприємств шляхом полегшення доступу до банківських кредитів на постійній основі. Підтримку щодо її реалізації надає Агентство з міжнародного розвитку США (USAID), Євросоюз та Німецький кредитний банк реконструкції [Kreditanstalt für Wiederaufbau] (KfW) у рамках TRANSFORM-програми німецького уряду із співробітництва у Східній Європі. До участі у програмі UMLP було залучено шість партнерських банків, зокрема Банк Форум, Кредитпромбанк, Банк Надра, ПриватБанк, ПроКредитБанк, які надають кредити. Крім зазначених банків, лідерами у кредитуванні сільського господарства: є також УкрСибБанк, Правекс Банк, Промінвестбанк [9, с. 24].

У межах Програми сільськогосподарського кредитування АМР США приватному українському банку ПриватБанк було надано під часткові гарантії портфель кредитних фермерів і постачальників. У цьому проекті задіяно механізм, який має забезпечити альтернативний спосіб розподілу ризику для мобілізації приватного капіталу в Україні, що допоможе вирішити проблему доступу до кредитів як дрібних фермерів, так і постачальників ресурсів, особливо в секторі середньострокових і довгострокових позик.

Максимальний розмір кредиту для фермерів встановлений на рівні 60 тис. доларів США, а для постачальників – 250 тис. доларів США. У грудні 2004 р. середній розмір позики становив 60 тис. грн., а мінімальний – 9 тис. грн. Процентна ставка за короткостроковими кредитами відповідно становила 19 та 18 %. Згідно з даними Проекту аграрної політики АМР США/ПРООН стосовно кредитування задовольняється лише 50 % потреб у короткострокових позиках і лише 2 % потреб у довгострокових позиках [1, с. 57].

У 2014 р. ПриватБанк надав дрібним фермерам 115 кредитів на суму в 1,5 млн. доларів США, а всього банком надано на зазначені цілі 130 кредитів на 1,7 млн. доларів США [10, с. 45].

Заслуговує на увагу досвід підтримки сільського господарства в Росії, де створено Фонд розвитку агропромислового комплексу, який фінансується коштами російської гуманітарної допомоги. Цей фонд надає товаровиробникам довгострокові кредити на п'ять років під 5 % річних і формує реальне джерело інвестицій у сільське господарство [6, с. 50].

Ситуація з кредитуванням сільгоспвиробників в Україні вимагає пошуку альтернативних джерел фінансування. В цьому контексті особливо актуальним стає розвиток кредитних спілок, головною метою яких є поліпшення соціально-економічного стану людей, що об'єднуються для спільного вирішення проблем. Для цього кредитні спілки виконують дві головні функції – забезпечення регулярних заощаджень людей та надання позичок своїм членам за відносно низькими процентними ставками.

У 2007 р. розпочали операції з мікрофінансування 84 кредитні спілки, які понад 10 % своїх позик надають селу.

Кредитні спілки Дніпропетровської області об'єднують сільських жителів 11 районів. Нині в області діє вісім кредитних спілок. До членства в них залучено понад 5,0 тис. сільських жителів, які мають спрощений доступ до мікрофінансування.

Заслуговує на увагу досвід кредитної спілки сільських трудівників Новомосковського району Дніпропетровської області «Добробут», яка створена у м. Новомосковську в 2002 р. Це, по суті, фінансовий кооператив, створений селянами на принципах пайової участі у формі громадської організації для фінансового та соціального захисту її учасників шляхом залучення їхніх особистих заощаджень для взаємного кредитування та надання позичок.

Кредитна спілка «Добробут» є членом Національної асоціації кредитних спілок України, Всеукраїнської асоціації кредитних спілок. Основні показники її діяльності висвітлено в табл. 2.

Таблиця 2

**Динаміка показників діяльності кредитної спілки «Добробут» Новомосковського району
Дніпропетровської області**

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. до 2011 р., %
Загальна кількість членів кредитної спілки (КС), осіб	583	1045	1496	1743	у 3 рази
у тому числі: кількість членів КС, які мають депозити, осіб	21	48	28	42	у 2 рази
кількість членів КС, які мають кредити, осіб	272	378	326	243	89,3
Загальні активи, тис. грн.	560	1759	1533	2101	у 3,8 разу
Загальна сума депозитних внесків членів КС, тис. грн.	181	1259	794	1452	у 8 разів
Сума кредитів, тис. грн.	557	1643	1483	1947	у 3,5 разу
Капітал, млн. грн.	0,2	0,3	0,7	0,5	у 2,5 разу

Так, за останні чотири роки загальна кількість активів збільшилася у 3,8 разу і на 01.01.2015 р. дорівнювала 2,1 млн. грн. Капітал кредитної спілки «Добробут» зріс у 2,5 разу і становив 0,5 млн. грн. Цей показник віддзеркалює солідний фінансовий стан спілки, що є гарантією захисту внесків членів від непередбачених обставин.

У структурі кредитного портфеля найбільша частка належить кредитам, наданим на придбання, будівництво, ремонт і реконструкцію житла (від 35 до 43 %), що у 2015 р. становила 58 %. За останні чотири роки споживчі кредити, які займають друге місце у кредитному портфелі, скоротилися в три рази. З 2015 р. з'явилися комерційні кредити, частка яких лише за один рік збільшилася майже у 2,2 разу і дорівнює такій же питомій вазі в цілому по Україні. Кредити, надані на ведення особистих селянських та фермерських господарств, перевищують частку ідентичних кредитів у країні. З 2012 по 2015 рр. питома вага цих кредитів збільшилася у 40 разів. У 2014 р. їх частка становила 22,2 %, проте з наданням комерційних кредитів вона почала скорочуватися.

Висновки. Іпотека є необхідною інфраструктурною ланкою в системі організації та функціонування аграрного сектора економіки, вирішальний вплив на яку здійснює нормативно-правове підґрунтя земель реформування. Важливу роль у кредитуванні сільгоспвиробників мають кредитні спілки, завдяки яким спрощується процент одержання кредиту, особливо щодо кредитного забезпечення у вигляді застави, зменшуються трансакційні витрати та ставка кредиту.

Запропоновано, що для розвитку системи кредитування сільськогосподарських товаровиробників під заставу землі та іншої нерухомості в Україні необхідно створити спеціалізовану фінансову установу Державний земельний (іпотечний) банк, якому має належати монопольне право на здійснення трансакцій із землями сільськогосподарського призначення, що вилучаються у випадку неповернення кредиту, наданого позичальнику під заставу землі.

Доведено, що проблеми з кредитуванням сільгоспвиробників в Україні вимагають пошуку альтернативних джерел фінансування. Особливо актуальним стає розвиток кредитних спілок, головною метою яких є поліпшення соціально-економічного стану людей, що об'єднуються для спільного вирішення проблем. Для цього кредитні спілки виконують дві головні функції – забезпечення регулярних заощаджень людей і надання позичок своїм членам за відносно низькими процентними ставками.

Про позитивну роль діяльності такої форми кредитування, як кредитна спілка свідчить досвід кредитної спілки «Добробут» Новомосковського району Дніпропетровської області. Водночас, поряд з позитивними зрушеннями в діяльності кредитної спілки, динаміка кредитів, наданих на ведення особистих селянських господарств та фермерських господарств, має мінливий характер. Кредити, надані на ведення особистих селянських та фермерських господарств, перевищують частку ідентичних кредитів у країні.

Список використаної літератури

1. Колутуха С. Удосконалювати систему кредитування сільськогосподарських підприємств / С. Колутуха // Економіка АПК. – 2015. – № 6. – С. 56–58.
2. Формування ринку землі в Україні / [Галушко В. П., Білик Ю. Д., Даниленко А. С. та ін.] ; за ред. А. С. Даниленка, Ю. Д. Білик. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К. : Урожай, 2015. – 280 с.
3. Про кредитні спілки : Закон України від 10 липня 2003 р. № 1096 // Баланс. – 2014. – № 7. – С. 12–27.
4. Про державну підтримку сільського господарства : Закон України від 24.06.2011 р. № 1877 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
5. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2010 – 2016 років : Закон України від 18.01.2010 р. № 2238 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
6. Юдин А. Государственное регулирование и кредитование сельского хозяйства в Великобритании и США / А. Юдин // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2014. – № 5. – С. 48–51.
7. Корінець Р. Розвиток ринку землі як передумова іпотечної кредитування сільського господарства [Електронний ресурс] / Р. Корінець // Інтернет сторінка ГО «Інститут сільського розвитку». – Режим доступу : http://icp.org.ua/files/13_rozv.doc
8. Діяльність ПриватБанку у сфері кредитування сільського господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.privatbank.com.ua>
9. Козинець П. Кредитні спілки приводять свій стан у відповідність з вимогами закону України «Про кредитні спілки» [Електронний ресурс] / П. Козинець // Україна-business. – 2014. – № 5–8. – С. 8–9. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua>
10. Терещенко Г. М. Перспективи розвитку кредитних спілок в Україні / Г. М. Терещенко // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 34–45.
11. Туган-Барановский М. И. Социальные основы кооперации / М. И. Туган-Барановский. – М. : Экономика, 1989. – 496 с.

References

1. Kolutuha, S. (2015), "To improve farm credit system" ["Udoskonalyuvaty systemu kredyтуvannya sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv"], *Ekonomika APK*, No. 6, pp. 56–58.
2. Galushko, V. P., Bydyk, YU.P. and Danilenko, A.S. (2015), Formation of land market in Ukraine [Formuvannia rynku zemli v Ukraini], *Urozhaj*, Kyiv, 280 p.
3. "On credit unions" ["Pro kredytni spilky"]: the Law of Ukraine (2014), *Balans*, No. 7, pp. 12–27.
4. "On state support of agriculture" ["Pro derzhavnu pidtryмку sil's'koho hospodarstva"]: the Law of Ukraine (2011), available at: www.rada.gov.ua (Accessed 22 March 2014).
5. "On stimulation of agricultural development for the period of 2010 – 2016" ["Pro stymulyuvannya rozvytku sil's'koho hospodarstva na period 2010 – 2016 rokiv"]: the Law of Ukraine (2010), available at: www.rada.gov.ua (Accessed 5 May 2010).
6. Yudin, A. (2014), "State regulation and lending of rural economy in United Kingdom and United States" ["Gosudarstvennoye regulirovaniye i kreditovaniye sel'skogo khozyaystva v Velikobritaniyi i SShA"], *Mezhdunarodnyy sel'skokhoziajstvennyy zhurnal*, No. 5, pp. 48–51.
7. Korinets, R. (2015), "Land market development as a prerequisite for agricultural mortgage landing" ["Rozvytok rynku zemli yak peredumova ipotechnoho kredyтуvannya sil's'koho hospodarstva"], Internet storinka HO "Instytut sil's'koho rozvytku", available at: http://icp.org.ua/files/13_rozv.doc (Accessed 4 January 2015).
8. "PrivatBank activities in the sphere of agricultural landing" ["Diyal'nist' PryvatBanku u sferi kredyтуvannya sil's'koho hospodarstva"] (2014), available at: <http://www.privatbank.com.ua> (Accessed 12 March 2014).
9. Kozinets, P. (2014), "Credit unions lead their state into conformity with the Law of Ukraine "On credit unions" ["Kredytni spilky pryvodyat' sviy stan u vidpovidnist' z vymohamy zakonu Ukrainy "Pro kredytni spilky"], *Ukraina-business*, No. 5–8, pp. 8–9, available at: <http://www.dfp.gov.ua> (Accessed 12 March 2014).
10. Terechenko, G. M. (2009), "Prospects for the development of credit unions in Ukraine" ["Perspektyvy rozvytku kredytnykh spilok v Ukraini"], *Finansy Ukrainy*, No. 11, pp.34–45.
11. Tugan-Baranovskiy, M. I. (1989), "Social bases of cooperation" ["Sotsial'nye osnovy kooperatsiyi"], *Ekonomika*, Moscow, 496 p.

O. Dobrovolska

**INTRODUCTION OF NEW MECHANISMS FOR AGRICULTURAL PRODUCERS LOANS
UNDER THE FORMATION OF COOPERATIVE BASES OF MARKET INFRASTRUCTURE**

Studies, made in the article, encourage to wider coverage of current issues of the development of agricultural production cooperatives as one of the important legal forms of agricultural production organization. It is determined that the development of cooperative movement is an important part of agrarian reforms in rural areas, makes it possible to take into account and meet the interests of each cooperative member.

Shortcomings of legal provisions regarding the use of mortgage institution are considered. A schematic diagram of the formation of agricultural land market is offered. The participation of international financial and crediting institutions in the financing of agricultural producers and the activities of credit unions in microcredit sphere are analyzed.

Mortgages are a necessary infrastructural link in the system of the organization and functioning of agricultural sector, the decisive influence on which is provided by the regulatory framework of land reform. An important role in agricultural producers landing is played by credit unions by which the interest on credit is simplified, especially on credit support in the form of mortgage, transaction costs and loan rate are reduced.

It is offered that for the development of the system of agricultural producers landing on the mortgage of land and other real estate in Ukraine it is necessary to create a specialized financial institution State Land (Mortgage) Bank, which owns monopoly right to conduct transactions with agricultural lands which are withdrawn in the case of non-repayment of credit provided to the borrower on land mortgage.

It is proved that the problems with agricultural lending in Ukraine need to find alternative sources of funding. Especially important is the development of credit unions whose primary purpose is to improve socio-economic condition of people who are combined for joint problem solving. For this, credit unions have two main functions – to ensure regular savings of people and to provide loans to their members at relatively low interest rates.

Keywords: *agricultural production cooperatives, cooperative movement, institution of mortgage, credit unions, funding, microcredit.*